

Hevostila tarjoaa monia ratkaisuja luontokatoon

Peltoviljelyssä tuotettu
nurmirehu voi olla
nykypäivän harrastehevosille
jopa tarpeettoman
energiapitoista.

Laaja eurooppalaisen hevostutkimuksen verkosto, EUnetHorse-hanke, tuottaa ja välittää ratkaisuja hevostalouden yhteiseen kehittämiseen. Yhtenä pohdinnan aiheena on käsitelty hevostilojen merkitystä maaseutuluonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä ja luontokadon vastavoimana.

 Anja Yli-Viikari, Marketta Rinne, Markku Saastamoinen
 Marketta Rinne ja Erja Mattila

Laiduntava eläin luo ympärilleen monipuolista luonnonlajien kirjoa. Tämän tunnistaminen ja hyödyntäminen hevostalouden yhteiskunnallisena arvona on ollut Suomessa vielä varsin vähäistä.

EU:n poliittisena tavoitteena on saada vuoteen 2030 mennessä vähintään kymmenen prosenttia maatalousmaasta niin sanotuiksi ekologisiksi kohdealueiksi, joissa on runsasta maisemallista vaihtelua.

Suomessa tavoitteen täytyminen ei tuota vaikeuksia, sillä maisemassa on jäljellä luontaista vaihtelua muun muassa metsien, pienten peltoaukeiden ja vesistöjen kautta. Keski-Euroopassa tarvitaan selkeästi

myös palauttavia toimia maisemallisen moninaisuuden ylläpitämiseen.

Suomessakin tapahtuu kuitenkin jatkuvaa maankäytön tehostumista. Hevostilojen ja -laitumien merkitys muuttuu luonnon kannalta yhä tärkeämmäksi, sillä naudat ovat vähentyneet rajusti eteläisessä Suomessa. Tuotanto keskittyy isoille nautatiloille, joissa rehuntuotanto tehdään peltonurmilla nurmisatoja optimoiden. Samalla laidunnus vähenee.

Hevostilat ovat pienempiä, ja niiden tuntumassa maaseutumaisemassa jää elintilaa monille maaseudun perinteisille luonnonlajeille. Hevostiloilla näkee pääskyjä taivaalla ja lantakuoriaisia ahkeruimassa

lantakasoja hajottaen. Keväisten pajunkissojen äärellä pörrää mehiläisiä, ja perhoset nauttivat tallin nurkalla rehottavista nokkosista. Tällainen monimuotoisuus jo monin paikoin katoamassa maaseudun maisemista.

Pysyvät nurmet tärkeä osa eurooppalaista maaseutumaisemaa

EU:n maatalousmaasta on pysyviä nurmia hämmästyttävän suuri osuus, jopa 35 prosenttia. Pitkäaikaiset luonnonlaitumet sijaitsevat usein viljelyn kannalta epäsuotuisilla alueilla. Eniten niitä on Irlannissa, Isossa-Britanniassa ja Sloveniassa.

Hevostiloille luonnonlaitumet ovat tarjonneet edullisen toimintatavan hevosenpitoon pitkän laidunkauden etuja hyödyntäen. Niillä nurmien hoito on usein laajaperäistä eli siinä on vähennetty ravinteiden käyttöä ja tingitty tuotannon määrästä. Satoa oidaan parantaa täydennyskylvöjen ja lannoituksen avulla.

Ulkomailla luonnonlaitumet nähdään myös hevosen ruokinnan ja hyvinvoinnin kannalta hyvinä, sillä lajistoltaan rikas luonnonlaidun tarjoaa eläimelle vitamiineja, kivennäisaineita ja antioksidantteja. He-

vonon syö luonnossa yli sataa eri kasvilajia. Luontaiseen ruokavalioon kuuluu heinien lisäksi muita ruohovartisia kasveja sekä varpuja, puiden lehtiä ja oksia, siemeniä jne.

Peltoviljelyssä tuotettu nurmirehu voi olla nyky päivän harrastehevosille jopa tarpeettoman energiapitoista. Peltojen intensiivinen niitto ja laidunnus suosivat kasveja, jotka keräävät sokeria ja pääsevät sokerivarastojen turvin nopeasti kasvuun heti laidunnuksen päätyttyä.

Varsin mielenkiintoinen näkökulma on siinä, miten luonnonniityt vaikuttavat hevosen mikrobiomiin eli kehossa elävien mikro-organismien kokonaisuuteen. Terveen mikrobiomin ajatellaan edistävän ruoansulatusta.

Mikrobiomin muutokset ovat yhteydessä ähkyyneen, kaviokuumeeseen, mahahaavaan ja hevosen metaboliseen oireyhtymään. Immuniijärjestelmän tehostuminen suojaa hevosta myös sairastumisilta. Suoliston ja aivojen yhteys vaikuttaa jopa eläimen käyttäytymiseen asti.

Eurooppalaisia luonnonlaitumia korjataan myös kuivaheinäsadon muodossa. Suomessakin on myyn-

nissä näitä ulkomailta tuotuja, terveystuotteita, nimikkeellä myytäviä tuotteita.

Uudelleenajattelun paikka

Suomessa pitkäikäisten nurmien määrä on vähäinen. Meillä huomio on keskittynyt perinnebiotooppiin, joita ylläpidetään maatalouden ympäristötuen kautta. Niiden hoito keskittyy uhanalaisten kasvien suojeluun biologian näkökulmasta. Tiukan säätelyn myötä sopimusalojen määrät ovat viime aikoina laskeneet, joskin rinnalle on saatu myös tuettuja maisemanhoitoalueita.

Keskieuropallaiset mallit houkuttavat kysymään, olisiko ekstensiivinen laidunnus eli luonnon-

laidunalueiden käyttö viljeltyä nurmea vähemmällä tuotantopanoksella mahdollista meillä Suomessa? Sitä puoltaa osaltaan laidunkausien piteneminen lämpenevän ilmaston myötä. Luonnonlaidunten sadot ovat pienempiä, mutta niin ovat ylläpidon kustannuksetkin.

Nyt tarvittaisiin kokonaan uudenlaista ajattelua sen suhteen, miten luonnonhoito ja hevostalous sovitetaan parhaiten yhteen.

Kirjoitus on tehty yhteistyössä EUnetHorse-hankkeen ja Vake-hankkeen (Vastuulliset ja kestävät hevostenpidon mallit) välillä.

Hevostilojen luonnonhoidon ratkaisuja

Listattuna EUnetHorse-hankkeen (2023—27) vinkkejä, miten hevostiloilla voidaan vaalia luonnon monimuotoisuutta ja ehkäistä luontokatoa.

- Maatilan ympäristöarvioinnit ja sertifikaatit.
- Luonnonmukainen viljely hevostiloilla.
- Maatilan pienvesistöjen ylläpito.
- Mehiläishoito ja pölyttäjäien lisääminen.
- Alkuperäisten hevosrotujen ylläpitäminen.
- Perinnebiotooppien hoito ja puiden suojaaminen laidunalueilla. Täydennyskylvö luonnonlaidunten hoidossa.
- Pysyvien nurmien ylläpito ja kannattavuus.
- Petovahinkojen hallinta: laumanvartijakoirat, sähköaidat.
- Luonnonkaista pelloilla: niittämättömät kaistaleet, kylvetyt luonnonkukkakaistat.
- Hevosten käyttö maisemanhoitajina, metsittyneet laidun- ja hakamaat, Etelä-Euroopassa esimerkiksi oliivitarhat.
- Paikallisten alkuperäiskasvien käyttö kuivikkeena, kuten puuhake ja oljet.
- Juomapaikkojen ylläpito luonnoneläimille.
- Petolintujen suosiminen ja hyödyt jyrjätorjunnassa.

Lisätietoa: eunethorse.eu, Facebook: EUnethorse

Ponien ja hevosten luonnonlaitumet Elonkierrossa

Elonkierto on maatalousaiheinen esittelypuisto Jokioisilla, Hämeessä. Siellä on jo useiden vuosien ajan ollut poneja ja hevosia, jotka laiduntavat alueen metsäisiä luonnonlaitumia ja jokirantoja. Kokemukset ovat olleet hyviä.

Ponilaumat ovat avanneet metsittyneitä laitumia varsin tehokkaasti. Pajut ja haavat ovat maistuneet niille hyvin, kun isommat puut ovat saaneet olla hyvin rauhassa laajalla laidunalueella.

Metsäkastikoiden valtaamille alueille on nousut esille monimuotoinen luonnonlajisto. Luontoarvoiltaan parhaita alueita on laidunnettu vasta myöhäiskesällä, kun kasvit ovat ehtineet siementä-

mään. Näin on suojeltu esimerkiksi valkolehdokkia. Ponien omistajan, **Erja Mattilan**, mukaan ponit ja maisemanhoito on ollut hyvä yhtälö.

— Liikkuminen epätasaisessa maastossa kehittää lihaksistoa ja monipuolinen kasvillisuus ylläpitää ponien terveyttä. Mitään terveysongelmia ei ole ollut. Köyhempi ravinto estää eläimiä lihomasta liikaa, ja loispainekin pysyy hallinnassa väljillä alueilla.

Eläimet ovat selvinneet hyvin epätasaisissa maastoissa, eikä aitausten ulkopuolelle ole tarvinnut rajata mitään alueita. Metsäiset alueet ovat tarjonneet eläimille myös riittävän säänsuojan.